

W. BIEGAŃSKIEGO · W. CZĘSTOCHOWIE

EX · LIBRIS · M · B · P · IM · DR ·

BIBLIOTEKA PUBLICZNA im. W. Biegańskiego w CZĘSTOCHOWIE

PRAWA REPRODUKCJI ZASTRZEŻONE

COPYRIGHT RESERVED

GONIEC CZĘSTOCHOWSKI

DZIENNIK POLITYCZNY, SPOŁECZNY, EKONOMICZNY I LITERACKI POSWIĘCONY
SPRAWOM MIEJSCOWYM ORAZ ZAGŁĘBIA DĄBROWSKIEGO.

Wypisy z gazet i czasopism: Rzeczpospolita, Dziennik, Kurier, Głos, Praca, Robotnik, etc.

Ceny ogłoszeń: Za wiersz jednozpaltowy lub jego miejsce: przed tekstem 40, na 2 i 3 kol. po k. 25, na 4 kol. po k. 15. Drobne ogłoszenia po k. 5, za wyjątkiem ogłoszeń matrymonialnych o 50% drożej.

Redakcja i Administracja: Częstochowa, II-ga Aleja № 38 — Telefon № 50. Redaktor lub jego zastępca przyjmują interesantów codziennie a wyjątkiem dni świątecznych od godz. 3-10 wieczorem. Rękoписów nadesłanych redakcja nie zwraca.

Biuro: w Zawierciach w katedrze p. Z. Hrubieho i w Rakowie u p. A.

Cena pojedynczego numeru kop. 3.

2-ga Aleja № 38. — Tel. № 497.

Program od soboty 1 do poniedziałku 4 Marca 1913 r. (włącznie)

TEATR
„URANJA”

Za honor sztandaru
Wspaniały dramat na tle walki pod AU-STERLITZ w 2 części.
Część I-a: Dzielny chorąży II-ga Między życiem i śmiercią.
Sprytny narzeczony — (Komedja)
Wycieczka na górę Św. Gotarda. — (Z natury)
KRONIKA WSZECH-SWIATOWA. Przegląd chwili bieżącej.

NA SCENIE
Dziś — Dziś — Dziś
BANDYCI
Krotochwila w 1-ym akcie i obfity zajmujący
Dział kabaretowy

II-ga Aleja № 19. **TEATR PARYSKI** Kinetematograf
Telefon 334. PROGRAM Od soboty 1 do poniedziałku 3 Marca 1913 roku (włącznie)
Sokolskie uroczystości (Z natury) — ON CZY ONA (bardzo komiczne)
MIŁOŚĆ BIERZE SIĘ NA SPOSÓB (Wspaniała komedja)
Za honor sztandaru
w 2-ech aktach
Epizod z wojny Napoleońskiej. Bitwa pod Austerlitz (rok 1805). Niebawmy dotychczas wspaniały obraz historyczny zastępuje na specjalną uwagę ze względu na efekt, jaki wywołuje wieloletnia armia trzech mocarstw które biera udział.
ROK 1805
Obraz ludowy w 1-ym akcie
Dola sieroty
RNDNS: **BENEFIS M. LENKA** w środę 5 Marca 1913
ULANI KSIĘCIA JÓZEFA Znakomita farsa w 3-eh akt.

TEATR II Aleja № 43
Telefonu 4-77. **„BANDYCI”** W Brzemińskiego Najstarszy w Królestwie.
PROGRAM: od soboty 1 do wtorku 4 Marca 1913 roku (włącznie)
Banda asa treflowego
Zajmujący dramat sensacyjny w 2-eh częściach.
Część I-a: Straszne przygody detektywa II-a W śmiertelnej walce.
Niesmiałość zakochanych II Dziennik Pathé № 202 b. ILUSTROWANA z udz. nieporównanego R. PRENSA. Saragosa w Hiszpanji (Z nat.)
NAD PROGRAM **RAMOTY i RAMOTKI** NOWOŚĆ Tygodnik HUMORYSTYCZNY
W FOT. PLASTYKONIE Ameryka Nowa seria.

A. DĘBICKI
Geometra wysięgły
Teatr algebra
Wykonują

PIWA
EXPORTOWE, PILZEŃSKIE,
STOŁOWE, FENIX-
K. SZWEDE
CZĘSTOCHOWA

DENTYST
Roman FILIP
CZERZĘSIJA
II-ga Aleja № 2.
Przyjmuje od 9-1 i od 3-7 po poł.

Lekarz Dentysta
Artur Broniatowski
Przyjmuje codziennie od godz. 9-tej do 1-iej po południu i od 3-iej 7-iej wieczór.
Choroby zębów w jamy ustnej.
Wymywanie zębów bez bólu.
ZĘBY SZTUCZNE
I-sza Aleja № 8, dom p. Rygóckiej
I-sze piętro, telefon № 464.

Leoznion zębów i jamy ustnej
LEKARZ DENTYSTY
Michała GREJNIECA
I Aleja № 10 I-sze piętro, Tel. № 103
Przyjmuje chorych codziennie od 9-tej r. do 9-iej wiecz. Wymywanie zębów bez bólu.
Plomby Zęby sztuczne bez podniebienia
Uwaga: Ceny stałe, niskie dostępne i dla najmniej zamkniętych

Doktor
Paweł Broniatowski
Nowy Rynek № 3. — Tel. № 34.
Choroby skórne weneryczne Przyjmuje od 8-11 rano i od 3-7 po p. Panie od 2-3 po południu. Stosuje wódzylne Salwarsanu. (HATA 606 i 914.)

Kafle i roboty zdruńskie
L. NIEPRZECKI i S-ka
w Częstochowie,
Teatralna 34, telefon 321.

Dla nowych kooperatyw.
Zakładając sklep, należy wiedzieć zawczasu, przynajmniej w przybliżeniu, które towary i w jakiej ilości znajdować będą nabywców. Należy też wiedzieć dokładnie, z jakich źródeł i na jakich warunkach można te towary nabyć i jak obliczyć ich cenę sprzedażną, żeby sklepu nie naraził na straty.
O tych prawach zapominają często kroc nowe kooperatywy.
P. Włodzimierz Trampczyński opowiada o tem co następuje:
W pewnym miasteczku, na zebraniu towarzyskiem, postanowiono aby, otworzyć coś w rodzaju „małego bazaru” w

którym kupujący mogłyby znaleźć wszelkie towary, t. zw. krótkie. Zebrano względnie dostateczny kapitałik — 800 rb., wynajęto sklep w rynku i zaczęto sprowadzać towary. Ten radał to, ów owo, ponieważ jednak nie znano właścicieli źródeł, więc zakupy z konieczności czyniono na chybli — trafił rezultat był taki, że w przeważającej mierze nabywano „owies od gęsi”.
Kapitał się prędko wyczerpał, a towary więcej jeszcze, ale i to nie wystarczało, a gdy nareszcie sklep otworzono klientela dopisała, okazało się, że przedsiębiorstwo nie posiada ani poło wy tego wyboru, co znaleźć można w sąsiednim sklepiku, którego właściciel w całym majątku nie miał nawet 300 rb. Ta tylko zachodziła różnica, że ów sklepikarz miał te 300 rb. odpowiednio zużyte i rozdzielił, nasi zaś amatorzy burzownie sprowadzili takie towary, dla których tuzin byłby jeszcze ilością za wysoką.
Kooperatywa nie upadła na szczęście, kilka lat jednak będzie potrzebna, aż odbiją się straty i zanim osoby, przedsiębiorstwo prowadzące, uzyskają odpowiednią rutynę.
P. Trampczyński daje taką radę:
Dla aniknięcia bolesnych rozczarowań, które w następstwie mogłyby ogromnie zaszkodzić, a nawet sparaliżować zamiar wytworzenia polskiego handlu i polskiego mieszczaństwa, potrzeba na jest gwałtownie nowa instytucja, mianowicie instytucja instruktorów kupieckich, obywatelskich. Nie byłoby to wcale rzecz tak trudna do przeprowadzenia, zając się tem powinno bądź towarzystwo pracowników handlowych m. Warszawy, bądź też redakcja „Handlowca”, którego redaktor p. Karasiński, złożył dowody, że umie być doskonałym organizatorem.
Ale trudno żądać, aby kupiec rutynowany jechał za darmo do Grabowa, Wielunia, Bodzanowa czy Ryplina i tam przegrył kilka dni, albo nawet przez kilka tygodni urządził sklep spółkowy, udzielał instrukcji, zakładał księżki i t. p.

Owszem, zapłaćcie imo za ten trud, bo to się później zwróci stokrotnie, tylko żądajcie, żeby to był naprawdę fachowiec rekomendowany bądź przez korporację odpowiedzialną bądź przez redakcję.

Wśród takich twórców handlowych, którzy do dużego, z pewnością jako sklepów konkurować oddałaby taki

Gazeta wojna.
Wiedeń 28 lutego.
Panuje powszechne przekonanie, że wypadki wojenne wpływają na podniesienie poczynności gazet, a więc na wzrost dochodów prasy codziennej. — Przypominam sobie odeszły wydawcy „Gazety Warszawskiej” z 1802 czy 1803 roku, w której Antoni Leszczyński (ojciec) ówczesny właściciel i wydawca „Gazety Warszawskiej” zwraca się do czytelników z zapewnieniem, że mimo nastania ogólnego pokoju w Europie i braku wojen będzie się starał urozmaicić swoją gazetę i zapewnić czytelnikom jak najwięcej urozmaiconej lektury. Niewątpliwie, że za dawnych czasów, gdy dochód gazet opierał się na wysokości prenumerat, wzrost prenumerat, spowodowany zainteresowaniem się toczącymi wojnami, wpływał na wzrost dochodów przedsiębiorstwa dziennikarskiego.
Obecnie jednak rzeczy mają się odwrotnie. W wielkich dziennikach Europy zachodniej dochód z prenumerat tworzy zaledwie jedną trzecią część budżetu danego przedsiębiorstwa dziennikarskiego. Natomiast dwie trzecie dochodu płynę z ogłoszeń.
Przed parą latami rozmawiałem w sprawie wpływu wojny Bałkańskiej na dochody wielkich dzienników z jednym z najstarszych administratorów dziennikarskich wiedeńskich.

Pierwszorzędnym Zakład Artystyczny Rzeźbiarsko-Kamiennarski i Sztukatorski
KRUSZYŃSKI i PROSZOWSKI WYKONYWA RZEZBY POMNIKI, ROBOTY WOSKOWE, WLAJNE I KOŚCIELNE.
Ceny Najprzystępniejsze.
Częstochowa Aleja III-cia dom
Własny Egz. od r. 1887. Telef. 269
Fabryka posadzki cementowej na chodniki stopni mozaikowych oraz wszelkich wyrobów z cementu.

Z koncertu

Sosnowieckiego Tow. Muzykoznego.

W sobotę 1 marca w sali klubu sieleckiego odbył się koncert Sosnowieckiego Tow. Muzycznego pod dyrykcją Stefana Jakubowicza. Na koncert ten trafili wysoce wartościowe muzyczne złożyły się dwie atrakcje: 1-o oratorium „La Passione di Christo” ka. Lorenza Perossiego—wykonane przez złozone czołowy Towarzystwa z Niewki i Sopotowa, orkiestry, głosy solowe itd., 2-o gra organowa dyr. Jakubowicza na wielkim organie 24 o głosowym, a wspaniałym specjalnie na ten koncert.

Samo zainicjowanie tak trudnego dzieła, jakim jest oratorium, wykonane o przytem siłami miejscowemi znakomicie, jest faktem jak na miasto prowincjonalne poprostu niebywałym.

Oratorium składa się z trzech dużych części: 1) Włoczerza Pańska, 2) Modlitwa na górę Oliwnej, 3) Śmierć Zbawiciela. Każda z tych trzech części składa się z ustępów solowych i chóralnych z oryginalnym tekstem łacińskim (w programach zamieszczono przeład na język polski).

Szczególną uwagę zwracają w tem dziele na siebie arcy: oraz pomniejsze dzieła Chrystusa: Gdy w części 1-iej chór śpiewał: „I począł się strachać i tęsknić z kolei im: „Smutna jest dusza moja aż do śmierci: zostańcie tu a czuwajcie!”, a diego dalej: „Abba, Pater, omnia tibi possibilia sunt” (Ojcie wszystko dla Ciebie jest możliwe, przeniesi odemnie leni kielich), lub w części III-iej „Elvi, Elvi, lamna sabachthani?” Część tej części wspaniały chór słowami: „Płacz jako dziewczka, ludu mój, jęczyście pastere w popiele i włosiennicy, gdyż przezd dzień Pański wielki i nader gorzki”.

Można sobie wyobrazić jakie sprawa wrażenie cały zespół tutti: chór w formie polifonicznej z orkiestrą i organem z tytaniczną siłą, zwłastując ludowi wiesć tę zarówno smutną jak i wspaniałą w dziejach. Faktura muzyczna sztuki jest tu nowoczesna i ładnym motywem powtarza się ani razu, jak w formie pleśnianej—można więc sobie wyobrazić możliwości techniczne w wyuczeniu amatorów tak obszernej w formie sztuki. Śmiało więc twierdzić można, że fakt ten przynosi zaszczyt zarówno Towarzystwu jak i dyrektorowi tegoż uodolnionemu i poważnie traktującemu muzykę p. Jakubowiczowi, który również okazał się doskonałym wirtuozem na organach w odegranych kompozycjach koncertowych Rincza, Bacha i ta. mianowicie zwrócić uwagę i wywołując imponujące wrażenie zarówno siłą instrumentu jak i grą swoją. b—mol.

KRONIKA.

— Z rekolekcji.

W kościółku Im. Marii ukończono 2 serie 5-dniowych dla każdej serii rekolekcji pod kierunkiem ks. kan. M. Ciesielskiego dla mężczyzn i kobiet. Frekwencja w tym roku była większą niż lat ubiegłych. Od soboty rozpoczyna się pierwsza seria rekolekcji z młodzieżą szkolną męską. Druga seria rozpocznie się po ukończeniu ćwiczeń duchownych z pierwszą serją młodszą.

— **Nabożeństwo do św. Józefa.**
W kościółku Im. Marii przez cały miesiąc Marzec, odprawiać się będzie nabożeństwo ku czci św. Józefa w rannych zwykłych godzinach z codzienną mszą.

— Z zebrania „Samopomocy” przy fabryce „Stradom”.

Wczoraj po południu, zgodnie z zapowiedzią, w sali fabrycznej poczekalni „Szpagaciarni” odbyło się ogólne zebranie członków Stow. spółdzielczego „Samopomoc” przy fabryce Akc. Tow. „Stradom”.

Przewodniczył zebraniu p. Franciszek Grzybowski, który na asesora zaprosił pp. Wł. Kowalskiego i Fr. Machora. Pióro trzymał p. Jan Pawlicki.

Po odczytaniu porządku dziennego p. Malasi-wicz odczytał protokół z poprzedniego ogólnego zebrania, poczem p. Charłampowicz odczytał sprawozdanie kasowe, z którego wynika, że Stow. spotywcze przy fabryce Akc. Tow. „Stradom”, liczące za czas od d. 1 stycznia 1912 r. do d. 31 grudnia 1912 r. 83 członków powiano było posiadac

towaru do d. 1—1913 r. na sumę 5130 rb. 20 kop. Pozostało według spisu po cenie sprzedajnej na 4053 rb. 5 kop. Manco wynosi 1,077 rb 15 kop. Rachunek kasy przedstawia się jak następuje: W okresie sprawozdawczym wydano 20881 rb. 8 kop. pozostało w kasie do d. 1—1913 r. 96 rb. 33 k. Zysk brutto na towarach sięga 1,718 rb. 93 kop. Długi członków wynoszą do d. 1—1913 r.—458 rb. 96 kop, długi dostawców 3 rb. 81 kop. t. j. ogółem 462 rb. 77 k. Rachunek ruchomy sięga 142 rb. 55 kop.

Udziały wynoszą 2,082 rb. 10 kop. Kapitał zapasowy 10 rb. Kapitał rezerwowy 158 rb. 96 kop. Koszta handlowe sięgają 1372 rb. 36 kop. Obrót wynosi 19,458 rb. 91 kop. Czysty zysk wynosi 329 rb. 77 kop. który podzielono jak następuje:

Na kapitał zapasowy wyznaczono 10 proc. od czystego zysku t. j. 32 rb. 97 kop., dywidendy od udziałów wyznaczono 5 proc. tj. 49 rb. 10 k., dywidendy od zakupów z proc. tj. 165 rb. 77 kop. na wynagrodzenie zarządu wyznaczono 15 proc. tj. 49 rb. 50 kop., na biuro i ilustratora 15 rb. oraz na nieprzewidziane wydatki 17 rb. 43 kop.

Zarówno sprawozdanie kasowe jak i podział zysków zebrani po wyczerpującej dyskusji zatwierdzili.

Zatrzymano się dłużej nad przyczynami, które spowodowały tak wygórowane manco, poczem na wniosek p. Fel. Gembińskiego, sekretarza redakcji naszego „Gońca Częstochowskiego” uchwalono nie czynić odpowiedzialnymi materialnie pracowników sklepowych i uprosić zarząd o kwartalne sporządzanie remanentów, asygnując jednocześnie za tę pracę 80 rb. rocznie.

Dalej zatwierdzono budżet na 1913 r. w sumie 1,500 rb. i przystąpiono do wyboru 3-ch członków zarządu na miejsce ustępujących pp. Charłampowicza, Melisa i Heindryka. Wybrani zostali pp. Gąbka, Pawlicki i Wróbel. Do komisji rewizyjnej, na miejsce p. Pawlickiego, zaproszono p. Zarębskiego.

Zebranie zakończono przyjęciem wniosku p. Fel. Gembińskiego, którego popierał p. Charłampowicz, co do zniesienia z d. 1 lipca kredytu w „Samopomocy” oraz wniosków p. Charłampowicza co do skasowania dywidendy członkom, posiadającym w ciągu roku dług, przewyższający 5 rb. i upoważnienia Zarządu do spłacenia członków Stow., którzy wyjechali z Częstochowy lub nie interesują się sklepem.

Nadto na wniosek p. Charłampowicza uchwalono zamienić marki sklepowe na kabierki.

Zakreślono trwało przeszło cztery godziny.

W zakończeniu nadmienić musimy, że dyrekcja Akc. Tow. „Stradom” z chwałą obudzenia się w społeczeństwie polskiem ruahu, dążącemu ku unarodowieniu handlu i przemysłu mimo stałego przyrzeczenia cofnęła dotychczas bezpłatne udzielanie „Samopomocy” lokalu i opału. Jest to charakterystyczny rys w postępowaniu naszek najserdeczniejszych. (felg.)

— Zebranie kolarzy.

Wczorajsze zebranie członków sekcji kolarskiej przy Stow. „Lutnia”, mimo drugiego terminu, nie doszło do skutku.

— Wycieczka krajoznawcza do hut w Rakowie.

Jutro, we wtorek 4-go b.m. odbędzie się wycieczka urządzona przez częstochowską oddział Towarzystwa Krajoznawczego do Rakowa w celu zwiedzenia zakładów metalowych B. Hantkiego. Wyjazd z dworca wiedeńskiego o g 2 min. 30 po poł., powrót o god. 6 min. 30 wieczorem. Koszt przejazdu tam i z powrotem 18 kop. — Punkt zboru na dworcu kolei węd.

— Dalesze kursy rolnicze.

Oprócz podanych onegdaj miejscowości i terminów jednodniowe i dwudniowe kursy rolnicze w kółkach okręgu częstochowskiego odbędą się jeszcze 14 marca w Przywowie, 15—w Kłobucku i 17 w Miedziale.

— Likwidacja banku.

Korespondent nasz warszawski donosi nam, że Rada Banku Przemysłowego Warszawskiego postanowiła zlikwidować z dniem 1 lipca br. częstochowską oddział, tegoż banku, dawniej Krajowy Dom Bankowy ks. Stanisława Lubomirskiego.

— **Nowa fabryka armatury.**
Częstochowlanin p. Walerjan Rutkowski złożył władzom oddosnym prośbę o pozwolenie na założenie oraz na otwarcie fabryki armatur przy ul. Dzikiej.

— Koncert na Tow. Dobroczynności dla Chrześcjan.

W piątek dnia 7 bm. w „Lutni” na rzecz Tow. Dobroczynności dla Chrześcjan odbędzie się wielki koncert ze współudziałem utalentowanej skrzypczki p. Iwanowskiej—Płosko, pianisty Ciborowskiego i tenora p. Dziedzickiego. Początek koncertu o godz. 8 i pół wieczorem.

Bilety wcześniej nabywać można w cukierni Błaszczyńskiego.

— Kioski z gazetami na Ostatnim Groszu.

Walenty Andzej (II Aleja 37) władzom oddosnym złożył prośbę o pozwolenie mu na wybudowanie kiosku do sprzedaży gazet na Ostatnim Groszu.

— Częstochockie Biuro Komisowe.

Jutro, we wtorek 4 b. m. o godzinie 12 w południe w Alei 2 nr. 33 odbędzie się poświęcenie nowego założonego przez p. S. Bzowskiego i J. Dreszera Częstochockiego Kaucjonowanego Biura Komisowego.

— Na żądanie Prezesa Zarządu, Dr. J. Pietrasiewicza, ogłoszenia moje z dn. 2 marca b.r. niniejszem uwielaniam.

— Stała wystawa obrazów.

Dowiadujemy się, że na wykonaną z wielkim poświęceniem stałą wystawę w Sztuk Pięknych w Częstochockim w dalszym ciągu nadesłał swe prace następujący artyści: Vlastimil Hofman, E. Lindeman, A. Plotrowski, J. Karznie-wicz.

Wystawa otwarta zostanie w nowym gmachu Kasy Porc.-Oszcz. w pierwszych dniach marca i zapowiada się nader interesująco.

— Tramwaje w Częstochockim.

Mysł zaopatrzenia naszego miasta w nowoczesną komunikację tramwajową zdaje się już być bliską rzeczywistością. Pisałszy niedawno, że bał w tej sprawie w Częstochockim inż. Wigura, delegat opartego na niemieckich kapitałach tow. „Suowagon”.

W tych dniach zaś studjowali tę samą sprawę na miejscu w Częstochockim belgijczycy w osobach pp. Maurice Paselek, dyr. Belgijckiego Tow. Tramwajów elektrycznych, Robert Bhardt prezesa zarządu tramwajów w Rydze i Henri Liariola głównego inżyniera budowy tramwajów w Odesie. Po szczegółowym zbadaniu terenu i warunków miejscowych uznano, że nadają się one bardzo do urządzenia trakcji, którąby na początku stanowiła dwie linje magistralne: Jasna Góra—ulica Krakowska i dworzec Herbosa Kielecki—rogatka Warszawska, przyczem przez Aleje szedłby tor podwójny po obu stronach Alei. — Wobec tego orzeczenia—reszta zależy od zarządu miasta, czy zechce i będzie mógł wziąć tę sprawę na serjo i opracować warunki możliwe do przyjęcia dla Tow. Tramwajów, jednocześnie korzystnie dla interesów miejskich.

Oczywiście jest, że najbardziej pożądanym byłoby, żeby tu uruchomić kapitały rodzime, wobec jednak ich tradycyjnego bezwładu przyznać trzeba, że za Belgijkiem Tow. Tramwajów Elektrycznych przemawiają różne względy. Pomijając, że są to przynajmniej ludzie obojętni, nie wrodzy nam Niemcy, posiadają oni w sprawie tej rutynę, gdyż należą już do nich tramwaje w Odesie, Białymstoku, Symferopolu i Rydze, gdzie prócz tego mają telefony i oświetlenie; to samo towarzystwo wreszcie jest właścicielem oświetlenia Radomia i głównym obecnie właścicielem „Sity i Światła” w Częstochockim.

— Ze swojskiego przemysłu.

Niedawno założona przy ul. Dojazd nr. 17 druga już w naszym mieście chrześcijańska robotnicza użalowa fabryka outkierków pł. Dępski, Uljański, Ostrowski i S-ka rozwija się z każdym dnem coraz bardziej, zaspakajając bez wlotki zamówienia, nawet znanych rozmiarów. Ostatnio dostarczyła ona 3800 pudełek i cukierków, obstarłowanych na dzień czwartkowy jubileuszowi Domu Panującego do rozdania dzieciom szkół w Częstochockim, Sosnowcu i Zagłębiu.

— Pogłosko.

Wczoraj po południu rozszala się po mieście pogłoska o oberwaniu się części wałów Jasnogórskich. Natychmiast udaliśmy się na miejsce, gdzie sprawdziłmy całą bezzasadność tej wieści. — Jednocześnie poznaliśmy jednak jej źródło: widocznie zrujnowanie wałów w

trzech miejscach przez robotników w celu ich odnowienia i zabezpieczenia starych murów od upadku ktoś nieświadomo rzeczy wziął za skutek katastrofy, o której pucili potem na mieście pogłoskę.

— „Dziś „Poeci się żenią”.

Druzyna artystyczna „Teatru Premier” przybyła już do Częstochockim, aby dać dziś i jutro dwa przedstawienia. Na pierwszy ogień pójdzie ciesząca się stałym powodzeniem w Warszawie komedia autora „Nocy lipcowej”, „Bagienka” i innych B. Gorceyńskiego pt. „Poeci się żenią”.

Niewielka liczba pozostałych biletów jest do sprzedania w cukierni Wł. Jackowskiego.

— Wycieczka do Włoch.

Wycieczkę zbiorową do Włoch urządziła Sekcja wycieczkowa krakowskiego Ogniska naucz. w dniach od 16 lipca do 5 sierpnia 1913 r.

Uczestnicy zwiedzą Wenecję, Florencję Rzym, Neapol, Wezuwiusz, Pompeje, wyspę Capri, Genuę i Mediolan. Koszta wycieczki obejmujące jazdę koleją II-gą klasą, całkowie utrzymanie, noclegi, tramwaje, wstępy do muzeów, opłatę powozów itd. wynoszą 385 koron od osoby.

W wycieczce mogą wziąć udział osoby z poza sfer nauczycielskich tak panie jak i panowie.

Zgłoszenia do 5 czerwca przyjmują i informacji udziela p. Jan Skłodziński w Krakowie, ul. Szlak 1.

Za zgłoszonymi uważa się tych, którzy przed 5—VI nadesłał zaadek w wysokości 30 koron.

Liczba uczestników jest ograniczona przeto lista zgłaszających się może być wczesniej zamknięta.

Pod powyższym adresem należy też nadsyłać zgłoszenia na wycieczkę do Drezn, która odbędzie się kosztom 100 koron od 18 do 22 marca b. r. Termin zgłoszeń do 5 marca.

— Powtórna licytacja.

Z powodu nieprzyjęcia do skutku pierwszej licytacji na pnie drzew świątecznych na placu magistrackim—powtórna licytacja od sumy 36 rb. 65 kop. (na piątą) odbędzie się dziś, 3 b. m., o godzinie 11 rano.

— Żydzi na wsi.

W ostatnich czasach do zarządów gubernjalnych zaczęły napływać liczne uchwały zgromadzeń gminnych o wysiedlenie ze wsi mieszkających tam żydów, wynajmujących mieszkania u włościan i trudniących się handlem i sklepami produktów włojskich.

Niektórzy gubernatorowie zażądali od naczelników powiatów wyjaśnień, czy uchwały o wysiedleniu żydów ze wsi zapadły pod wpływem bojkotu żydów w Warszawie, czy też uchwały te zostały spowodowane nowym wyjaśnieniem senatu, na mocy którego żydom zabrania się wynajmować na wsi mieszkania na dłuższy pobyt.

— Kontrola pasażerów.

W r. ub. na niektórych odcinkach kolei rządowych, a w tem na kolejach nadwielkalskich i w-wiedeńskiej ustanowione zostały próby ścisłego kontrolowania wszystkich pociągów osobowych w celu ujawnienia osób, jadących bez biletu. Obecnie ministerium zawiadomilo tutejsze zarządy kolei, że wyalki tej wzmocnionej kontroli niedają jeszcze materiału do ostatecznych wniosków. Z tego powodu ministerium poleciło, aby zarządy kolei w dalszym ciągu prowadziły wzmocniony system rewizji pociągów tym razem na pownowie wybranych odcinkach.

— Z prasy.

„Świat” w ostatnim 8 ym numerze jest przedewszystkiem aktualnym; sprawy bałkańskiej poświęca dwa bogato ilustrowane artykuły: pierwszy (Lutomski) traktuje kwestię zasadniczo, drugi (Michalski) jest korespondencją z miejsca z samego placu boju.

W dalszym ciągu „Świat” poświęca sztuce polskiej i za tytkom (Ratusz poznaliśmy) oficie ten dział ilustrować.

Repertuar Teatru Polskiego w Warszawie.

Poniedziałek 3 om. — Nowe Ateny.
Wtorek 4 om. — N. we Ateny.
Środa 5 om. — Irydon.

Wiem, co to jest prawo pokójki: do trzymać słowa i pozwalać wszystkim ludziom korzystać z praw przyrody, ale nie wyobrażać sobie, co to być może prawo wojenne. Koleksa morderstwa wydaje mi się dziwnym w myśleniu. **Voltaire.**

Rozmaitości.

o Szkodliwość palenia tytoniu.

W Holandji i Belgji pedagogowie pod tym względem zaczęli badać powierzoną im pieczę działość.

Okazało się, że wszystkie dzieci palące należą do najgorszych uczniów w klasie. Wszystkie zaś dzieci dobrze się uczące pochodzą z grup niepalących.

Chłopcom zaczęto rozmaite ćwiczenia naukowe, naprzykład kazano uczyć się wierzcy i notowano czas potrzebny do ich wyczerpania się, okazało się, że 3 i 4 razy więcej czasu do wyczerpania się potrzebuje uczniowie palący tytuł, aniżeli niepalący go wcale. To samo było z uczeniem się obcych wyrazów, jako też dat i liczb. Uczniowie nie palący, nawet najmniej zdolni, wyczuli się tego daleko prędzej, aniżeli palący i to dwa, trzy razy prędzej.

Wynik badań tych profesorowie streszczają w tych słowach: „Gdyby ludzkość nie paliła, mielibyśmy o wiele więcej ludzi zdolnych i genialnych. Ten naród zapamiętuje nęd wszystkieimi innymi narodami, który przeprowadził u siebie ściśła abstenjencję od picia alkoholu i palenia tytoniu”.

Aeroplan na marce pocztowej.

W nowej serii marek, wypracowanej przez Stany Zjednoczone, obrazowane będą wszystkie fazy działalności poczty.

Na marce 1-centymowej widać urzędników, sortujących listy; na 2-centymowej — listoczoza, wręczającą piama; na 4-centymowej odtworzony jest listonosz wiejski na wózku; na marce 20 centymowej widzimy aeroplan, spełniający służbę pocztową. Marki „lotnicze” są barwy karminowej i większe od zwyczajnych amerykańskich.

Minister wojny zagrał marsyljanek.

„Razwiedczyk”, ze słów pism francuskich, opowiada tę historyjkę z podróży rosyjskiego ministra wojny, gen. Suchomilowa — po Francji...

„W kolicach Nizy, w małej wiosce Gorgio, wyzierającej z pędów wzgórz — wszedł do oberży generał Suchomilow z małżonką. Szef zdradził „incognito” ministra przed gospodynią domu, w którym na chwilę stanął dygnitarz rosyjski. Ta popieszczenie usiadła przy fortepianie i zagrała rosyjski hymn narodowy.

Przestrzenie pokryte lasami.

Przestrzenie pokryte lasami zajmują podług danych zebranych przez departament leśnictwa Stanów Zjednoczonych, Rodzina Brochwiczów, W klatce. We

dziś jeszcze obszar, stanowiący około 24 proc. całej powierzchni ziemi, co wynosi 1518 milionów hektarów.

W samej Europie stosunek jest nawet jeszcze pomysłniejszy, — lasy w niej bowiem zajmujące 303,45 milionów hektarów, pokrywają 31 proc. całej powierzchni jej ładu. Pomiedzy krajami Europy najbardziej obfitują w lasy Finlandja, Bośnia i Hercegowina, gdyż w tych krajach lasy pokrywają połowę ich powierzchni. Na Rosję europejską oraz Szwecję i Norwegię przypada 78 proc. wszystkich lasów Europy. Te kraje własnie, oraz Austria i Rumunja są obecnie w Europie jedynymi, które prowadzą krzewienie handel wywozowy drzewem krajowym.

Nowe wydawnictwa.

ELIZA ORZESZKOWA.

Pisma, wydanie zupełne. Serja pierwsza. P. wieści ludowe i szlachectwie, z przedmowa Aurelega Drogoszewskiego. Nakładem Gebethnera i Wolffa. Cena tomu I w wydaniu wytwornem rb. 1.50, w wydaniu popularnem rb. 1, tomu II i III (Nad Niemnem) rb. 2.50 i rb. 1.50; tomu IV rb. 1.50 i rb. 1; tomu V rb. 1.25 i kop. 75.

Pisma niezapomnianej autorki „Nad Niemnem” liczne jeszcze karmid będą pokolenia zdrową strawą duchową. Szerokie horyzonty jasnego umysłu pisarki, głębia i przenikliwość serca, współczujące katkiem, bądź indywidualnemu, bądź zbiorowemu cierpieniu, wreszcie szczerzy artysty, oto nieśmiertelne walory utworów Orzeszkowej.

Webec wyczerpania niemal wszystkich dzieł powieściopisarki firma Gebethnera i Wolffa podjęła nową zbiórkę wydając, obejmującą w 30—40 tomach cały dorobek literacki znakomitej autorki. Wydanie powyższe podzielone zostało na serje, łączące w sobie twory (został trzeci pokrownej, oraz opatrzone gruntemem „większym studjum znanego krytyka Aurelega Drogoszewskiego.

Serja pierwsza, obejmująca w pięciu tomach powieści ludowe i szlachectwie, wyszła już z druku i zawiera, oprócz przedmowy, utwory następujące: Obrazek z lat dziejących, Za dzielną róż, Echo, Niziny, Tadeusz, Clef, W zimowy, wieczór, Nad Niemnem, Dziurdzielcie, Cham, Anastazja, Bene natl.

Serja druga, obejmująca powieści żydowskie, oraz rozprawy z kwestji żydowskiej, zawierać będzie również pięć tomów i ukaże się w ciągu roku 1913

Ważne dla Budownictwa!!!

ZDZISŁAW RYLSKI Częstochowa, Aleja 2-ga N-r. 20-tel. 93.

POLECA: metale rozciągane specjalnie używane do budowy sufitów, ścian dźwiżowych robót betonowych i sztukatorskich, oraz ogrodzeń Zamieniając przy budowie sufitu drewniane podsufitki i trzchbowanie siatki z metalu rozciąganego znacznie obniżają koszt sufitu, oprócz zaś tanioci wszelkie konstrukcje wykonane z tych siatek są **LEKKIE** — **OGNIOTRWAŁE** — **NIEPŁKAWE** doskonale izolują gęś i ciepło i zabezpieczają od rotactwa. Siatka zaginana wokoło podszewy belki żelaznej utrzymuje doskonale tynek i izoluje belkę od ognia. Polecamy: cegły ogniotrwałe firmy „RUDA MALEŃECKA” oraz kłębki dębowe i posadzki! Katalog na żądanie bezpłatnie.

Ważne dla Budownictwa!!!

ZDZISŁAW RYLSKI Częstochowa, Aleja 2-ga N-r. 20-tel. 93.

POLECA: metale rozciągane specjalnie używane do budowy sufitów, ścian dźwiżowych robót betonowych i sztukatorskich, oraz ogrodzeń Zamieniając przy budowie sufitu drewniane podsufitki i trzchbowanie siatki z metalu rozciąganego znacznie obniżają koszt sufitu, oprócz zaś tanioci wszelkie konstrukcje wykonane z tych siatek są **LEKKIE** — **OGNIOTRWAŁE** — **NIEPŁKAWE** doskonale izolują gęś i ciepło i zabezpieczają od rotactwa. Siatka zaginana wokoło podszewy belki żelaznej utrzymuje doskonale tynek i izoluje belkę od ognia. Polecamy: cegły ogniotrwałe firmy „RUDA MALEŃECKA” oraz kłębki dębowe i posadzki! Katalog na żądanie bezpłatnie.

Ważne dla Budownictwa!!!

ZDZISŁAW RYLSKI Częstochowa, Aleja 2-ga N-r. 20-tel. 93.

POLECA: metale rozciągane specjalnie używane do budowy sufitów, ścian dźwiżowych robót betonowych i sztukatorskich, oraz ogrodzeń Zamieniając przy budowie sufitu drewniane podsufitki i trzchbowanie siatki z metalu rozciąganego znacznie obniżają koszt sufitu, oprócz zaś tanioci wszelkie konstrukcje wykonane z tych siatek są **LEKKIE** — **OGNIOTRWAŁE** — **NIEPŁKAWE** doskonale izolują gęś i ciepło i zabezpieczają od rotactwa. Siatka zaginana wokoło podszewy belki żelaznej utrzymuje doskonale tynek i izoluje belkę od ognia. Polecamy: cegły ogniotrwałe firmy „RUDA MALEŃECKA” oraz kłębki dębowe i posadzki! Katalog na żądanie bezpłatnie.

Ważne dla Budownictwa!!!

ZDZISŁAW RYLSKI Częstochowa, Aleja 2-ga N-r. 20-tel. 93.

POLECA: metale rozciągane specjalnie używane do budowy sufitów, ścian dźwiżowych robót betonowych i sztukatorskich, oraz ogrodzeń Zamieniając przy budowie sufitu drewniane podsufitki i trzchbowanie siatki z metalu rozciąganego znacznie obniżają koszt sufitu, oprócz zaś tanioci wszelkie konstrukcje wykonane z tych siatek są **LEKKIE** — **OGNIOTRWAŁE** — **NIEPŁKAWE** doskonale izolują gęś i ciepło i zabezpieczają od rotactwa. Siatka zaginana wokoło podszewy belki żelaznej utrzymuje doskonale tynek i izoluje belkę od ognia. Polecamy: cegły ogniotrwałe firmy „RUDA MALEŃECKA” oraz kłębki dębowe i posadzki! Katalog na żądanie bezpłatnie.

Ważne dla Budownictwa!!!

ZDZISŁAW RYLSKI Częstochowa, Aleja 2-ga N-r. 20-tel. 93.

POLECA: metale rozciągane specjalnie używane do budowy sufitów, ścian dźwiżowych robót betonowych i sztukatorskich, oraz ogrodzeń Zamieniając przy budowie sufitu drewniane podsufitki i trzchbowanie siatki z metalu rozciąganego znacznie obniżają koszt sufitu, oprócz zaś tanioci wszelkie konstrukcje wykonane z tych siatek są **LEKKIE** — **OGNIOTRWAŁE** — **NIEPŁKAWE** doskonale izolują gęś i ciepło i zabezpieczają od rotactwa. Siatka zaginana wokoło podszewy belki żelaznej utrzymuje doskonale tynek i izoluje belkę od ognia. Polecamy: cegły ogniotrwałe firmy „RUDA MALEŃECKA” oraz kłębki dębowe i posadzki! Katalog na żądanie bezpłatnie.

soła teoria i smutna praktyka, dalej drobniejsze obrazki powieściowe, oraz szereg artykułów i rozpraw, sprawie kłobkiej poświęconych.

MOSSOCZOWA M.

Młodość poety. Powieść historyczna dla dorastającej młodzieży, osnuta, na tle życia Zygmunta Krasńskiego. Z kolorowym wizerunkiem poety. Nakładem Gebethnera i Wolffa, Warszawa, Lublin, Łódź. Krańów, G. Gebethner i S. ka. New York, The Polish Book Importing Co. Inc. Stronic 234. Cena w kartonie rb. 1.20.

W szeregu barwnych, tęsknem uczuciem opromienionych obrazków daje autorka opis dzieciństwa i młodości wielkiego wieszca. Widzimy jego pierwsze wrażenia, obserwujemy życie w Warszawie, Opinogórze, wreszcie na lwodrówkach zagranicą, oparte z jednej strony o głęboką miłość synowską i wielki pietyzm dla ojca, generała Wincentęd, z drugiej zaś na smutnych rozterkach w duszy, które postępowanie ojca właśnie wywołuje. Ziad płynnie źródło melanchelji i acieczka od śwłata rzeczywistego w dziedzieli wizji poetycznych. A rozterka najwiękzego nabiera napięta, gdy ojciec zabiera synowi uczestniczyć w powstaniu; cierpienie zmienia młodzieńca w dojrzalego człowieka: kończy się tedy „młodość poety”, kończy się i książka. Napięta z talem znanęj jez chlubne autorki zakończone z pewnością cieszę się być powodem.

STANISŁAW OSTROWSKI.

Stadami legionów, z 10 rysunkami St. Bagieńskiego, Warszawa, nakład Gebethnera i Wolffa. Kraków, G. Gebethner i Spółka. New York, Polish Book Import. Co., Inc. Str. 181. Cena w kartonie rb. 1.20, w ozdobnej oprawie rb. 1.50.

Jest to szereg opowiadań historycznych na tle bohaterstkich walk Legionów polskich we Włoszech pod Dabrewskim. Kulawicwem i innymi; od pierwszej chwili zawiązania organizacji legionowej, aż do San Domingo Na barwną, a prawdziwym talentem i gorącym uczuciem skreślona treść złożyły się opowiadania następujące: W pelucu Serbolone.—Werbunek.—Ku granicy.—Kapitulacja Mantui.—W górach Umbrji.—Nad Adygą.—Nad Trebbią.—Na Kapitolu.—Concetta.—Sto krwawych sztandarów.—Deportacja. Książkę zdobia artystyczne ilustracje Stanisława Bagieńskiego.

OFIARY

Na salę zajęć biednych dziewcząt. Zamiat pozostawia imieniem panny Aleksandrowi Wojciechowskiemu.

SKŁADAJA.

Lipiński k. 10, Włzner k. 10, Paul k. 10, Hasiński k. 20, Wojciechowska J. G. k. 40, Hasiński k. 10, Gajler k. 10, Adamus k. 10, Jęgieł J. A. B. k. 30, Fabiszewska k. 20, Świątek k. 20, Łobek M. K. 20, Sowiński k. 20.

Razem rb. 2 k. 20.

Dobrowolna składka na Salę Zajęć dla dziewcząt sierot w Częstochowie w myśl artykułu p. Jurakowskiego.

Fabryka P. Peltzer & fili.

Sortownia wełny.

Musiak A. k. 50, Pospiech K. k. 30, Ciemkowska St. k. 30, Sulc Fr. k. 40, Rydal Fr. k. 30, Kasperka E. k. 50, Gęsieniec J. k. 20, Wysopolska N. k. 15, Odwaga M. k. 15, Burel M. k. 35, Radziejewska B. k. 4, Stojek K. 15, Leszczek J. k. 20, Trejla M. k. 20, Setaub W. k. 15, Janda M. k. 15, Bator A. k. 10, Grabowska Fr. k. 20, Jodarsz M. k. 25, Suley ska S. k. 30, Kozioł S. k. 15, Nowak W. k. 20, Peika J. k. 15, Siewe F. k. 15, Wawrzak L. k. 5, Puchala T. k. 10, Kucharski k. 15, B. A. k. 30, Gajek E. k. 50, Dudziński J. k. 10, Zmuda W. k. 30, Huplich M. k. 3.

Razem rb. 8 kop. 43.

Zebrane na Szpulerni i zm. przed p. Koniarskiego Na sale Zajęć dla Dziewcząt Sierot.

A. Kukula k. 15, A. Zgrabna k. 15, A. Jędziewska k. 10, A. Bryła k. 5, W. Knap k. 10, A. Jakiel k. 10, J. Zelmańska k. 15, A. Stawiska k. 10, B. Baranowska k. 15, W. Bednarek k. 15, A. Walczak k. 15, Z. Miguła k. 10, M. Dudek k. 25, M. Dudek k. 15, M. Dabinek k. 20, F. Kopisńska k. 20, A. Czerwik k. 5, W. Graca k. 15, A. Szlika k. 10, B. Frankiewicz k. 10, M. Wróbel k. 15, M. Zientek k. 10, H. Starczewska k. 15, M. Kowalska k. 20, M. Tu ska k. 15, M. Kuterek k. 15, J. Olejak k. 30, T. Krotowska k. 25, M. Robak k. 15, A. Pędzdrak k. 20, J. Paprocka k. 10, A. Nowak k. 5, S. Zgodziak k. 5, J. Wypiewska kop. 15, E. Szymanowicz k. 15, A. Dąbrowska k. 10, E. Siłyńska k. 7, E. Rudzka k. 10, U. Samia k. 10, M. Konopka k. 10, B. Dawczyk k. 20, M. Kielan k. 20, S. Janik k. 10, A. Toroka k. 10, E. Koprowska k. 5, M. Kaczmarzyk k. 10, H. Derymjejo k. 10, M. Kudła k. 10, A. Kępczyńska k. 20, A. Chaczyk k. 20, W. Szczepko k. 20, B. Jędrasz k. 15, J. Koniariska k. 20, J. Kiecka k. 10, B. Ślawik k. 10, Woźniak E. 10, J. Czernota k. 10, M. Dudek k. 7, B. Tomiałk k. 15, Z. Trebska k. 4, R. Baucz k. 10, M. Ch. chuska k. 5, W. Chwist k. 7, F. Manka k. 10, T. Bednarska k. 5, M. Pentalska k. 25, E. Turek k. 20, A. Bednarek k. 10, A. Sulczyński k. 10, J. Słowik k. 10, T. Muś k. 10, J. Konia ski kop. 50, Janiszewski k. 10.

Razem rb. 10 k. 12

Konie

robotce sprzedam Wido-
mość Nowa 44, 278

DO SPRZEDANIA

dom, trzaska i stół
dębowy, 12 m. 12 m.
Ogrodzenie, Nr. 61 m. 14

**NOWO OTWAR-
TE BIURO**

prawniczy i sprzedawca
kurasłi wód sprężanych
urząd sali salon dla prze-
glądania na miejscu Kto
chce bliżej zobaczyć
12 m. 9 tel. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100

TECHNISCHEM LABORATORIUM „KAPS” WARSZAWA.

KAPS

jest bez wątpienia najpewniej-
szym środkiem do wyeliminowa-
nia szczurów i myszy.

RADICAL

wytępia gruntownie wytępaczo
pruszaki i szwabę.

PARASITOS

jest jedynym radykalnym płynem
do zględzenia pluskwiak wraz
z zarodkiem.

Dotrzeć wszędzie.

CUA

STWARZA
WSZECHŚWIATOWE
LECZNICZO-ZIŁOWE
MYDŁO HERBA

O-RA OBERMEYERA
KROSTY, PIEGI, WĄDRA, LISZAJE,
SWIERZAC, PYZYTYE, WSKAZKI
NIECZYSTOSCI SKROTY
USUWA NA ZAWSZE.
SRODKA W WŁOSACH
i w skład. apt.
Zupełnie wyliczcie!

KRAWIEC

Chrześcijańska pracownia
najlepiej najtaniej wykonywa
**PIERWSZORZĘDNY
ZAKŁAD KRAWIECKI**
Wincentego MARKSA
Ul.les Ogrodowa № 28.
via à vis Now.kościółca św. Rodziny

Sprzedam
nagiel prawe i lewy punkt
do 1 r. r. kijentala 77
borowa Bzskina S. 277

przewyższa swym nad-
zwyczaj przyjemnym
smakiem wszystkie doty-
czczas znane purgaliwa.
Jego wygląd tak ładząco
przypomina cukierki, że zu-
pełnie nie podobny jest do
lekarstwa, dzięki czemu chę-
tnie przyjmowany bywa przez dzieci i wrażliwych chorych.
Do nabycia we wszystkich aptekach i skład. aptecznych.
Wystrzegac się naśladownictwa! Prawdziwe i świeże kar-
melki „Laxin” wyłącznie w zicieno-białych pudełkach.

„Laxin”

Dr. Max Heilm
LAXIN CONFECT
Karmelki LAXIN
Dr. Max Heilm
SRODEN OGONCOWY RODZIALNAJACY
o smaku przyjemnym, działka niezawodnie
wyprobowany i bezpieczny. W aptekach i skład. aptecznych.
Cena Kop. 15